

**Odgovornim organom
Republike Slovenije**

in slovenski javnosti

Januar 2021

POZIV ZA OHRANJANJE REKE SAVE BREZ HIDROELEKTRARN

1 - REKA

Rečni ekosistemi so dinamični, ko tečejo, in ekosistemsko zelo spremenjeni, ko jih pregradimo. Pomembna je mozaičnost življenjskih prostorov, ki se za jezovi poruši. Najvidnejši del rečnega živalstva so ribe, odličen bioindikator hidromorfološkega stanja reke. Poleg rib imajo odločilno vlogo za življenje reke številne majhne živali in alge. Naravni rečni ekosistem ima velike samočistilne sposobnosti, v tem procesu pa ima vsaka vrsta svojo ekološko funkcijo.

Reka ima tudi svoj nevidni del, ki je neločljivo povezan s podtalnimi vodami, v Sloveniji najpomembnejšim virom pitnih voda. Pitno vodo je generalna skupščina Združenih narodov leta 2010 opredelila kot temeljno človekovo pravico, ki smo jo leta 2016 kot neodtujljivo pravico zapisali tudi v Ustavo Republike Slovenije. S tem dejanjem je država prevzela nase odgovornost za upravljanje vodnih virov, hkrati pa tudi njihovo zaščito.

Načrti upravljanja voda, sprejeti na podlagi evropske vodne smernice (Direktiva 2000/60/ES) in Zakona o vodah temeljijo na porečjih. Reke ne ločujejo od njenih pritokov, temveč jo obravnavajo celovito. Več kot tri četrtine voda v Sloveniji pripada vodozbirnemu območju Donave, zato je ohranjanje biodiverzitete donavskih voda pomembno za vse države prispevnega območja, tudi za Slovenijo.

2 - SAVA

Sava je največji pritok Donave, zato se moramo pri upravljanju voda savskega porečja zavedati mednarodnega značaja reke. Za usklajeno vzdržno upravljanje in zaščito voda v savskem porečju je bila leta 2005 ustanovljena Savska komisija.

Reka Sava s pritoki je s porečjem, ki obsega več kot polovico (10.872 km²) celotne površine Slovenije, naš najpomembnejši in najdaljši vodotok. Povirje Save z vsemi pritoki do hrvaške meje je na slovenskem ozemlju, zato je gospodarjenje oz. upravljanje voda v porečju Save na ozemlju Slovenije izključno v pristojnosti naše države.

Sava je značilna alpska reka, ki je po izgradnji hidroelektrarn močno spremenila svoj značaj. Spremembam značaja reke sledi tudi sestav življenjskih združb, ki jo naseljujejo. V porečju Save živi 48 vrst rib, od tega kar 26 takih, ki živijo v hitro tekočih vodah. Za 12 vrst so migracije ključnega pomena, saj v različnih življenjskih fazah potrebujejo različne habitate, ki jih lahko zagotavlja le neprekinjen habitatni koridor. Izpostavljamo samo sulca, našo največjo salmonidno vrsto donavskega povodja, ki je ogrožena in zavarovana evropska vrsta in katere najbolj vitalna populacija na Balkanu živi na območju srednje Save, prav tam, kjer je načrtovana veriga HE. Z izgradnjo načrtovanih visokih pregrad na Savi bi s tega območja lahko povsem izginila. Območje načrtovane gradnje na srednji Savi je razglašeno za Natura 2000 SAC Sava-Medvode-Kresnice (SI3000262) z različnimi kvalifikacijskimi vrstami, med njimi so potočni piškurji (*Eudontomyzon spp.*), sulec (*Hucho hucho*), platnica (*Rutilus pigus*), blistavec (*Leuciscus souffia*), ozki vrtenec (*Vertigo angustior*) in kačji potočnik (*Ophiogomphus cecilia*), in devetimi kvalifikacijskimi habitatnimi tipi (HT). Poseg bo vplival tudi na SAC Ljubljaničica-Gradaščica-Mali Graben (SI3000291) s kvalifikacijskimi vrstami. Območje je tudi del ekološko pomembnega območja (EPO) Sava od Mavčič do Save (ID 33500). Poseg bi imel velik negativen vpliv na hidrološko, geomorfološko, botanično in zoološko naravno vrednoto državnega pomena Sava - od sotočja Save Bohinjke in Save Dolinke do Črnuč (ID 2762), ter na hidrološko, geomorfološko in ekosistemsko naravno vrednoto lokalnega pomena Trojno sotočje Save, Ljubljaničice in Kamniške Bistrice v Podgradu (ID 7603). Posebej pa je treba poudariti, da pri rečnih sistemih ne gre za trajnostno obnovljiv vir energije, temveč le za trajno spremembo tekočega vodnega ekosistema, ki nima negativnih posledic le za tam živeče rečne in obrečne življenjske združbe, ampak ima trajen, nepredvidljiv in nevaren vpliv na kopne in na podtalne ekosisteme, ki so tudi neprecenljiv vir pitnih voda.

3 – KAKO ZELENA JE VODNA ENERGIJA

Zaradi vse večjega onesnaževanja, ki izvira iz fosilnih goriv, in usodnega vpliva na naravo in okolje potrebe po izkoriščanju obnovljivih virov energije močno naraščajo. Tudi potrebe po energiji še vedno naraščajo, kar bi lahko država s sodobnejšo energetske politiko in primernimi spodbudami spremenila ali vsaj omilila. Vendar velika poraba električne energije ne opravičuje posegov v rečne ekosisteme, ki imajo trajne in uničujoče vplive. Pri hidroelektrarnah je namreč obnovljiva samo voda, ne pa rečni sistem kot celota. Na ta dejstva naravovarstvena stroka različnih profilov že dolgo opozarja. Po načrtih za gradnjo verige HE na srednji Savi, ki edina ostaja še neprizadeta, bo veriga akumulacijskih jezer pomenila tudi akumulacijo nevarnih snovi. Akumulacijska jezera spremenijo hidrološke in ekološke razmere pod jezom, življenjske razmere za značilne vrste rečne favne in flore niso več primerne, akumulacijska jezera se evtrofirajo, rečne vrste postopno izginejo. Prekinjena

je longitudinalna povezanost organizmov po strugi. Lahko so ogroženi viri pitne vode, kar bi v primeru izgradnje verige desetih HE na srednji Savi prizadelo znaten del prebivalstva Slovenije, predvsem pa največje mesto – Ljubljano, ki se oskrbuje s kakovostno pitno vodo s savskega proda na severnem delu Ljubljanske kotline.

Rezultati mnogih raziskav in projektov v Evropi in po svetu dokazujejo škodljive vplive zaježitve rek. To jasno kaže, da hidroelektrarne niso zelen vir energije in da je gradnja hidroelektrarn v sodobnem času družbeno in okoljsko nesprejemljivo početje. Uničenje naše najpomembnejše reke, kar bi gradnja verige hidroenergetskih objektov na srednji Savi zagotovo prinesla, ni in ne more biti nacionalni interes Slovenije, če nacionalni interes razumemo kot trajnosten oziroma vzdržen razvoj dežele. O kakršnihkoli načrtovanih posegih v vodni in obvodni ekosistem je treba, skladno z Aarhuško konvencijo (Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah), ki jo je leta 2004 podpisala tudi Republika Slovenija, pravočasno, natančno in učinkovito obvestiti lokalne prebivalce, ki ob reki in z reko živijo, ter jim omogočiti soodločanje. V vsakem primeru pa tovrstni načrti zahtevajo celovito presojo vplivov na okolje, pri čemer je treba upoštevati celotno načrtovano verigo hidroenergetskih objektov in presojati njihov kumulativni vpliv na rečni ekosistem in širšo okolico.

V tem duhu pozivamo slovensko vlado, da se v slovenskem nacionalnem energetskem programu odreče nadaljnji gradnji novih hidroelektrarn na slovenskih rekah, še posebej v ohranjenem rečnem delu srednje Save, in se usmeri na druge nizko-ogljikne vire energije, ki s tehnološkim razvojem postajajo vse dostopnejši in vse bolj učinkoviti.

Naj reke v 21. stoletju tečejo nepregrajene!

dr. Mihael J. Toman, redni profesor za ekologijo in varstvo celinskih voda na Biotehniški fakulteti UL

dr. Aleš Snoj, znanstveni svetnik, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

dr. Andrej Gogala, Prirodoslovni muzej Slovenije

dr. Klemen Koselj, Max Planck Institute for Ornithology, Seewiesen, Nemčija; Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

dr. Peter Trontelj, redni profesor za področje evlucijske biologije, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

doc. dr. Cene Fišer, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

dr. Žiga Fišer, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

dr. Valerija Zakšek, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

dr. Simona Prevorčnik, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

dr. Gregor Božič, Gozdarski inštitut Slovenije

dr. Damijan Denac, direktor DOPPS

dr. Nejc Jogan, izredni profesor za sistematsko botaniko na Biotehniški fakulteti UL

Gregor Aljančič, univ. dipl. biol., Društvo za jamsko biologijo

dr. Špela Gorički, univ. dipl. biol.

dr. Dušan Devetak, redni profesor za fiziologijo živali

dr. Urška Koce, univ. dipl. biol., DOPPS

dr. Polona Pengal, univ. dipl. biol., Zavod REVIVO

dr. Uroš Žibrat, univ. dipl. biol., znanstveni sodelavec, Oddelek za varstvo rastlin, Kmetijski inštitut Slovenije

dr. Igor Zelnik, izredni profesor za področje ekologije na Biotehniški fakulteti UL

dr. Miroslav Žaberl, predsednik Ribiške zveze Slovenije

dr. Jaka Razinger, univ. dipl. biol., znanstveni sodelavec

dr. Marjetka Levstek, univ. dipl. ing. kem. inž., Slovensko društvo za zaščito voda

dr. Tom Turk, redni profesor za biokemijo, Oddelek za biologijo, BF, UL

prof. dr. Tamara Lah Turnšek, predstojnica znanstveno-raziskovalnega razreda Inženirske akademije Slovenije (IAS) in znanstvena svetnica na Nacionalnem inštitutu za biologijo

dr. Gorazd Kosi, univ. dipl. biol., raziskovalec na področju ekologije vodnih ekosistemov

dr. Tomi Trilar, univ. dipl. biol., Prirodoslovni muzej Slovenije

doc. dr. Maja Zgajmajster, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

prof. dr. Mitja Kaligarič

doc. dr. Barbara Rajgelj, Fakulteta za družbene vede

dr. Luka Omladič, Inštitut za aplikativno etiko

doc. dr. Andrej Kurnik, Fakulteta za družbene vede

doc. dr. Simona Zavratnik, Fakulteta za družbene vede

izr. prof. dr. Tomaž Grušovnik, Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem

Aljoša Slameršak, M.Sc. Climate Studies, M.Sc. Environmental Sciences; Autonomous University of Barcelona, Institute of Environmental Science and Technology

mag. Maša Čarf, univ. dipl. biol.

Peter Kogovšek, mag. mol. fun. bio., predsednik Slovenskega odonatološkega društva

Eva Praprotnik, mag. varst. nar.

Jernej Košir, mag. biol. in ekol. z naravovar.

Marjana Hönigsfeld Adamič, univ. dipl. biol., LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine

Lucija Ramšak, univ. dipl. biol.

Brina Sotenšek, univ. dipl. biol.

Damjan Vinko, univ. dipl. biol., prof. biol., urednik Trdoživa – biltena slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave

Jana Kus Veenvliet, univ. dipl. biol., Zavod Symbiosis, so. p.

Tomaž Mihelič, univ. dipl. inž. gozd., DOPPS

Marko Zupančič, univ. dipl. inž. agr., DPRS

Ana Celestina, univ. dipl. biol.

Rok Rozman, univ. dipl. biol., Balkan River Defence, Leeway Collective – zavod za promocijo in ohranjanje vodnih ekosistemov

Igor Nekrep, univ. dipl. biol.

Tone Tavčar, Fish and Wildlife Technologist

Dušan Klenovšek, prof. kem. in biol., ambasador Nature 2000, varuh gorske narave

Miha Žvan, predsednik Društva za varstvo okolja Bled

Janko Rožič, predsednik Odbora za rešitev Save Dolinke

Srečko Kuncič, predsednik Društva Spoštujmo Bled

Rudi Kraševac, predsednik Društva za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov – Dinaricum

Jasmina Kotnik, Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev

Neja Rojc, Terra Anima, društvo za poglobljeno ekologijo

Špela Kaplja, Terra Anima, društvo za poglobljeno ekologijo

Tina Demšar, Terra Anima, društvo za poglobljeno ekologijo

Alfred Levstek, član okoljskega društva Dondes

Gaja Breclj, direktorica Umanotere, Slovenske fundacije za trajnostni razvoj

Aleš Zdešar, višji naravovarstveni svetovalec, Strokovna služba Javnega zavoda Triglavski narodni park

Timotej Turk Dermastia, mladi raziskovalec na Morski biološki postaji NIB Piran

Andreja Slameršek, prof. kem. in biol., predsednica DPRS – Društvo za preučevanje rib Slovenije

mag. Gregor Kos, ZA ZDRAVO DRUŽBO

Tatjana Gregorc, univ. dipl. biol., LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine

Klemen Ploštajner, mladi raziskovalec na Fakulteti za družbene vede

Lea Likozar, univ. dipl. biol., MCIEEM, LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine

